

УДК 929:304.44:004.91

Юлія Вікторівна ВЕРНІК,
науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень НБУВ
(Київ).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ ЛАБОРАТОРІЇ

Розглянуто особливості організації віртуальних наукових спільнот у порівнянні з традиційними науковими об'єднаннями, а також у порівнянні з ненауковими віртуальними спільнотами. Виокремлюються процеси і явища, що забезпечують функціонування і розвиток наукових віртуальних спільнот. Висвітлюються засоби технологічного забезпечення діяльності віртуальних наукових лабораторій, зокрема, у вигляді окремого веб-проекту, засобами універсальних соціальних мереж і утворені спеціалізованими інформаційно-технічними засобами в межах конкретних соціальних проектів.

Ключові слова: соціальна комунікація, інформаційні технології, віртуальна наукова лабораторія, соціальні мережі, веб-проект, віртуальні спільноти, Український національний біографічний архів.

Discusses the features of the organization of virtual research communities in comparison with traditional scientific associations, as well as in comparison with the unscientific virtual communities. In the context of continuous improvement and technical complications communications due to increased activity of the interaction of its members, develop a new form of communication — virtual. It differs from traditional forms of its distant and mobility, thereby acquiring a global and intercultural. Stand processes and phenomena that ensure the functioning and development of scientific virtual communities. Highlights the means of technological support of the virtual research laboratories, particularly in the form of a separate web project means universal social networks formed and specialized information and technical resources within specific social projects.

Keywords: social communication, information technology, virtual laboratory scientific, social networking, web design, virtual communities, Ukrainian National biographical archive.

Рассматриваются особенности организации виртуальных научных сообществ в сравнении с традиционными научными объединениями, а также в сравнении с ненаучными виртуальными сообществами. Выделяются процессы и явления, обеспечивающие функционирование и развитие научных виртуальных сообществ. Освещаются

средства технологического обеспечения деятельности виртуальных научных лабораторий, в частности, в виде отдельного веб-проекта, средствами универсальных социальных сетей и образованные специализированными информационно-техническими средствами в рамках конкретных социальных проектов.

Ключевые слова: социальная коммуникация, информационные технологии, виртуальная научная лаборатория, социальные сети, веб-проект, виртуальные сообщества, Украинский национальный биографический архив.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, їх своєчасне та обґрунтоване упровадження у діяльність наукового колективу дає змогу виходити за межі традиційних форм організації наукової діяльності, що в свою чергу передбачає значно ефективніше використання засобів комунікації¹ як у середині колективу, так і поза його межами — з іншими членами наукового середовища, іншими спільнотами.

В інформаційному суспільстві наукова комунікація як невід’ємна складова наукової діяльності займає провідне місце: саме взаємодія науковців дозволяє значно підвищити ефективність процесу створення та збагачення наукового знання, зокрема у пошуковій і орієнтаційній фазах діяльності, у процесі розповсюдження продуктів цієї діяльності серед усієї наукової спільноти тощо. Отже, вона відіграє подвійну роль: з одного боку — є першорядною умовою створення та підтримання наукових контактів; із іншого, стає фундаментальним засобом популяризації результатів наукового процесу, формування цілісного уявлення про науку у суспільстві, тобто є складовою процесу трансляції отримуваних науковцями знань.

Метою статті є теоретичний аналіз особливостей організації і діяльності віртуальних наукових спільнот у порівнянні із іншими віртуальними спільнотами — з одного боку, й зі звичайними науковими об’єднаннями — з іншого.

Предметом дослідження виступають інформаційні технології організації науково-гуманітарної діяльності віртуальних спільнот.

¹ Під комунікацією ми розуміємо соціально обумовлений процес передавання і сприйняття інформації в умовах міжособового і масового спілкування через різноманітні канали зв’язку за допомогою різних комунікативних засобів [2, с. 14].

Основною специфікою інформаційного суспільства можна вважати виділення інформації в окремий твірний матеріал організації соціальних структур і процесів. У зв'язку із чим центр уваги більшості науково-технічних і технологіко-економічних розробок зміщується у напрямку розвитку і просування інструментів, засобів і способів щодо накопичення, обробки, приймання і передавання великих обсягів даних. Саме тому, чим швидше відбуватиметься науково-світоглядне осмислення минулих, наявних і потенційних інформаційно-комунікаційних технологій наукового процесу, тим ефективніше буде здійснюватися їх упровадження у сучасну вітчизняну науку, тим конкурентоздатнішою у системі світових наукових інституцій вона стане, тим краще вона інтегруватиметься до глобальної наукової системи.

В умовах безперервного вдосконалення і ускладнення технічних засобів комунікації, завдяки підвищенню активності взаємодії її учасників, виникає новий тип спілкування — віртуальна комунікація. Вона відрізняється від традиційних форм своєю дистантністю та мобільністю, завдяки чому набуває глобальний та міжкультурний характер. Саме поняття «віртуальності» у масовій свідомості сприймають крізь призму комп'ютерно-змодельованих «світів». В той же час, у науково-філософському контексті ідея віртуальності поширена досить давно — з часів Стародавньої Греції. На сьогодні наукове визначення віртуальної реальності пов'язується не з комп'ютерними технологіями. Віртуальна реальність розуміється як дещо онтологічно рівноправне із константною породжуючою її реальністю. Основні властивості віртуальності — породженість, актуальність, автономність і інтерактивність. Сама реальність включає у себе можливості і варіанти, як привабливі, так і непривабливі, котрі й можуть розглядатися з точки зору віртуальної реальності [7].

Дослідження, присвячені виникненню й розповсюдженню віртуальної комунікації розпочалися порівняно нещодавно — з початку 90 рр. минулого століття у зв'язку зі збільшенням «щільності» особистих і міжгрупових комунікацій (за допомогою ехо-конференцій, чатів, блогів, форумів, соціальних мереж). Це дало можливість змінювати напрями потоків комунікацій, створювати умови із транс-

формації соціальної структури суспільства, тобто сприяти виникненню спрямованого конструювання спеціальних віртуальних організацій.

Таким чином отримали свій розвиток як у світовій науці, так і у вітчизняній (хоча і з деяким запізненням) «віртуальні наукові спільноти». Їхнє виникнення пов'язане із розповсюдженням у сучасному соціальному середовищі «віртуальних спільнот» — сукупності людей, об'єднаних певними спільними інтересами та можливостями безпосередньої комунікації засобами Інтернет. На сьогоднішній день існує декілька варіантів тлумачень значення даного терміну.

Насамперед, термін «віртуальна спільнота» досить часто використовують як синонім або узагальнюючий до понять «мережева спільнота», «Інтернет-спільнота». Останнє характеризується: сукупністю людей, пов'язаних спільною ідеєю, інтересами, діяльністю; технічними засобами комунікації (Інтернет); програмними засобами спілкування та обміну інформацією (соціальними сервісами) [8].

Найбільш адекватним завданням нашого дослідження вважаємо наступне визначення: «віртуальна спільнота» (англ. *virtual communities, e-communities, online groups*) — це група людей, об'єднаних спільними інтересами, які функціонують у мережі шляхом реалізації спільних цілей щодо вирішення конкретних задач у тих чи інших сферах життєдіяльності.

Саме таке тлумачення запропонував Г. Рейнгольд, один із організаторів перших Інтернет-спільнот. Він визначає віртуальні спільноти «як соціальні агрегати, що виникають в інтернеті, коли створюється достатня кількість людей, здатних вести публічні дискусії досить довго, і з достатнім людським почуттям, щоб сформувати полотна з особистих стосунків у кіберпросторі» [13].

Для вивчення особливостей створення та розвитку віртуальних спільнот створюються спеціалізовані дослідницькі організації («Communication Institute for Online Scholarship», «The UCLA Center for the Study of Online Community», «Assosiation for Computers in Reseachers», «International Society for Mental Health Online»), результати роботи яких мають особливе значення для менеджерів сучасних виробничих структур, що мають на меті заявити

про себе у мережевому середовищі, а також учених, чії досягнення та досвід стають більш продуктивними та затребуваними. Також відзначимо, що в науковій літературі дослідженням «віртуальних спільнот» займаються К. Рідінгз, Б. Уелман, С. Хільц та інші; виявленням атрибутів або структурних особливостей спільнот від інших форм комунікацій Г. Рейнгольд, К. Фігалло, К. Портер, А. Бленкард, С. Харисон, У. Долаккіа.

Загальнонаукові, соціально-психологічні положення про специфіку формування та розвитку соціальних груп представлені в роботах О. М. Леонтєва, А. В. Петровського, Г. О. Андреевої, а також основні принципи системного підходу до вивчення психічної реальності описані у працях Б. Ф. Ломова. Концепції функціонування віртуальних спільнот, теоретичні положення, принципи та особливості комунікативних процесів у віртуальному середовищі розкрито у працях таких науковців, як: Г. О. Балл, Ю. І. Машбиць, М. Л. Смульсон, О. Є. Войськунський, Н. В. Чуднова, А. Є. Жичкіна, І. М. Розіна, Д. В. Іванов тощо.

Віртуальні спільноти беруть свій початок із мережевих спільнот, що з'явилися наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст. (насамперед, FIDOnet, ARPAnet, USEnet), які утворювалися, на думку М. Кастельса [4, с. 79], на перетині взаємодії чотирьох культурних шарів сучасного суспільства — технократично-наукового, «хакерсько»-комп'ютерного, соціально-гуманістичного, економіко-комерційного. Не вдаючись до детального аналізу джерел походження віртуальних спільнот, відзначимо, що в основі перших трьох складових панівною була ідея «свободи», яка знайшла своє вираження у принципі «інформаційної свободи і рівності». Згідно із ним, інформація є відкритою, децентрованою та деієрархізованою. Кожна людина має однакове з іншими право доступу до інформації й до її використання для власної самоактуалізації.

Специфіку «віртуальних спільнот» можна визначити в їх порівнянні із «реальними» або, точніше, із традиційними спільнотами, з одного боку; й з іншими формами соціальної організації, які ґрунтуються на Інтернет-технологіях — з іншого. На основі параметрів соціальної групи (склад, статусно-рольова структура, групова динаміка, групові

регулятори (норми, традиції, цінності, санкції)) можна виокремити загальні характеристики віртуальних спільнот:

1. Віртуальна спільнота представляє собою об'єднання людей, що мають спільний інтерес, погляди, цінності, потреби;
2. За складом віртуальна спільнота об'єднує індивідів зі схожими соціально-психологічними та соціально-демографічними характеристиками;
3. Найчастіше віртуальна спільнота являється неформальним об'єднанням із добровільним членством, що не має, як правило, чітко заданої ієрархії та має рівні права для кожного члена. Однак існують також окремі випадки з визначеною статусно-ролевою структурою: ролі та статуси їхніх членів варіюються залежно від довготривалості перебування у групі, виконуваних функцій і рівнем доступу до управління суспільством;
4. Відношення у віртуальній спільноті будуються на взаємній довірі та добровільно прийнятих зобов'язаннях, що заміщують формальні зовнішні обов'язки, а також взаємні очікування кожного члена групи відносно інших;
5. У віртуальних спільнотах наявні такі групові процеси, як керівництво, лідерство, конфлікти, формування спільної мети, згуртованість. Протягом певного періоду учасники виробляють спільні цінності, норми, стандарти поведінки, традиції, систему санкцій, символи та специфічну мову.
6. Довготривалий, динамічний розвиток віртуальної спільноти відбувається завдяки наявності тісних комунікативних зв'язків і взаємодії між її учасниками, наявності спільної мети та здійснення загально групових дій по її досягненню.

Таким чином, можна зробити висновок, що розглянуті соціально-психологічні характеристики он-лайн групи уособлюють в собі віртуальне відображення реальної (традиційної) соціальної групи.

У життєвому циклі будь-якої віртуальної спільноти як соціальної групи можна виділити три етапи — розвиток, стабілізація, занепад/трансформація.

На першому йде об'єднання та активне залучення нових членів на основі спільних інтересів, формулювання проблем, пошук рішень тих чи інших конкретних завдань.

На другому етапі стабілізуються склад так званих «постійних учасників» та типи задач і способи їх вирішень.

Занепад може відбуватися унаслідок кількох причин — вичерпання проблеми чи можливостей її рішення, перехід учасників до аналогічних спільнот, незадовільне адміністрування інструментарію та даних віртуальної групи.

Проте, віртуальні спільноти мають і певні специфічні особливості. Вони характеризуються:

- відсутністю просторово-часових бар'єрів, що значно поліпшує та розширює можливості неформальної взаємодії у режимі реального часу;
- інтерактивним характером взаємодії між її членами, завдяки чому в ній можуть брати участь і люди з тимчасово чи постійно обмеженими можливостями;
- доступом до спільного інформаційного контенту та його контролювання;
- текстуальним характером конструювання та самовизначення;
- анонімністю, що забезпечує більшу соціальну свободу у висловленні власної думки та відстоюванні особистої позиції.

Окремо відзначимо абстрактно-математичне визначення віртуальної спільноти як такої підмножини елементів із загальної множини, для яких кількість внутрішніх зв'язків не менша за кількість зовнішніх. Таке розуміння дає змогу формально досліджувати віртуальні спільноти через документи, які вони продукують. Зокрема, документ (повідомлення) належить сукупності документів віртуальної спільноти тоді, коли кількість внутрішніх взаємних посилань не менша, ніж посилань на зовнішні ресурси [12].

За способом утворення віртуальні спільноти можуть бути поділені на три великі групи:

1) утворені засобами соціальних мереж (VK, FB, Однокласники й інше); 2) утворені в межах окремого веб-проекту; 3) утворені спеціальними загальними засобами в межах проектів, що охоплюють досить широку сферу діяльності (наприклад, www.openclass.ru). Кожні мають свої переваги

та недоліки. Серед останніх у спільнотах першого типу викремлюються такі:

- обмеженість можливостей комунікацій інструментарієм загального вжитку, що пов'язуються з універсальністю соціальних мереж. Водночас, наслідком такої універсалізації стає уніфікованість інструментів, що полегшає їх освоєння звичайними користувачами;
- невизначеність прав власності інформації, що публікується в соціальних мережах;
- у зв'язку з великою кількістю користувачів збільшується загроза несанкціонованого доступу до інформації та її крадіжки;
- з тих самих причин зростає небезпека підвищення «інформаційного шуму», тобто ситуації, коли учасниками віртуальної спільноти стають або випадкові користувачі або люди зі специфічними цілями та інтересами (тролінг, інформаційна розвідка);
- комерціалізація соціальних мереж (насамперед, реклама).

До недоліків віртуальних спільнот як складових спеціалізованих веб-проектів відносять:

- необхідність високої умотивованості адміністраторів проекту або залучення інвестора чи спонсора;
- обмеженість інтелектуальних ресурсів, які можливо залучити до розробки та підтримки інструментарію для взаємодії у середині групи, його удосконалення, підтримки й адміністрування даних, які продукуються у процесі сумісної діяльності;
- конкуренція ресурсів однакової спрямованості та боротьба їх власників за потенційних користувачів.

Віртуальні лабораторії як специфічна форма віртуальних спільнот можуть розглядатися на трьох рівнях:

- як аналог традиційної наукової лабораторії;
- як загальнодоступний Інтернет-ресурс;
- як аналог комплексу науково-методичних і навчальних матеріалів, які дають змогу оптимізувати науковий процес. У даному випадку йдеться про компонент наукового середовища.

Основним завданням таких лабораторій є створення універсального механізму рішення наукових, економічних,

державно-управлінських питань, що вимагають залучення груп, колективів, спільнот висококваліфікованих спеціалістів у різних сферах діяльності та широкого спектру матеріальних ресурсів і технологій, тобто винайдення таких необхідних умов для об'єднання великої кількості творчих і продуктивних сил суспільства, діяльність яких безперервно забезпечується надходженням матеріальних ресурсів із будь-якого місця їх розташування.

Створювані віртуальні наукові лабораторії на основі соціальних мереж або у вигляді окремого веб-проекту представляють собою віртуальну спільноту дослідників, які займаються окремою науковою проблемою (проблемами) у межах інформаційно-дослідного простору за конкретним науковим направленням. Окремо зазначимо, що такі технології комунікації як електронна пошта або twitter не можуть бути джерелами зародження такої форми соціальності як віртуальні спільноти (завдяки своїй структурованості і принципам функціонування), і на їх основі виникають зовсім інші соціальні структури та явища (наприклад, соціальні медіа).

У широкому значенні наукові комунікації — сукупність процесів представлення, передачі та отримання наукової інформації — являються основним механізмом функціонування та розвитку науки, одним з засобів її зв'язку з суспільством, а також необхідною умовою формування й розвитку особистості вченого. Систему наукових комунікацій, що представляє собою інформаційний простір, у якому накопичуються та поширюються наукові знання, можна зобразити наступним чином: безпосередні контакти вченого (особисте спілкування, дискусії, доповіді і презентації); розповсюдження комунікації (книги, наукові публікації в наукових і реферативних журналах, матеріали конференцій, особисті сторінки в Інтернеті та соціальних мережах, блоги); змішані форми (наукові семінари, конференції, симпозиуми, науково-технічні виставки).

Визначається, що основними напрямками розвитку електронної наукової комунікації являються: систематичне підвищення представленості наукових результатів в електронних наукових ресурсах (міжнародних рецензованих журналах та електронних архівах); стимулювання широкого

використання нових форм наукової комунікації науковими колективами (публікації на сайті, в міжнародних архівах, наукових блогах, соціальних мережах вчених); розширення та поліпшення доступу дослідників до міжнародних та вітчизняних електронних наукових ресурсів як умова підвищення якості досліджень.

Серед основних переваг віртуальних наукових лабораторій виокремлюють: проектну структуру — як найважливішу організаційну форму науки в умовах інформаційного соціуму, сумісну експертизу наукових центрів, взаємодоповнюваність інфраструктури, можливість здійснення масштабних проектів і неперервної роботи, що сприяє в свою чергу підвищенню якості досліджень, прискоренню отримання результатів та росту наукової продуктивності. Нові форми комунікації вже вийшли за межі інституційних та дисциплінарних форм і діють за принципом «від багатьох — до багатьох», реально відображуючи зростання відповідальності вченого за розповсюдження своїх наукових результатів і підтримки спілкування з іншими вченими.

Віртуальні лабораторії мають якості подібні до наднаціональних інформаційних корпорацій, що робить їх повноправним суб'єктом за сфери впливу з різницею в тому, що надкорпорації в основному використовують власний інформаційний потенціал та інтелектуальні ресурси, а віртуальні — включають в свою структуру, з'єднують ідеологією та залучують до конкурентної боротьби чужі матеріальні та інтелектуальні ресурси, елементи інших соціальних мереж. Серед критеріальних ознак можна також виділити: наявність користувачів певних інформаційних ресурсів; можливість групи взаємодіяти між собою та володіти інформацією про загальну історію; сукупність передписаних «ролей» (постачальник «контенту», користувач, учасник чату, модератор); «мережикет» або норми, що регулюють поведінку членів спільноти; можливість в процесі комунікації реалізувати особисті та загальні цілі. Особистий характер зв'язку дає змогу безпосередньо контролювати дії інших членів спільноти, отримувати інформацію з «перших рук», що дає змогу координувати та кооперувати зусилля для отримання взаємного надбання. Ці обставини обумовлюють мультифункціональність мережевої комунікації, що

зумовлена не тільки наявністю великої кількості функцій, що постійно нарощуються, а й в тому, що багато з них можуть реалізовуватися одночасно.

Таким чином, дослідницький інтерес до проблематики віртуальних спільнот обумовлений тим, що в разі збільшення кількості потенційних користувачів таких спільнот, зросла не тільки соціальна значущість спільнот, а й проявилися в достатній мірі численні проблеми, що пов'язані з самоідентифікацією особистості, соціальними практиками, нормативно-ціннісними установками та можливостями соціального контролю над ними. З однією сторони, мережеві віртуальні спільноти являються продовженням й новим виміром традиційно сформованих структур соціокультурного життя, а з іншого, вони представляють собою особливий соціокультурний простір, в якому розвивається нова якість повсякденного життя.

Віртуальна біографічна лабораторія, створювана на базі Інституту біографічних досліджень здатна суттєво підвищити рівень біографічних досліджень в Україні, оскільки переважна частина документів джерельної бази біографічних досліджень, а також більшість дослідників-біографістів і краєзнавців знаходяться саме у регіонах.

Як вказувалося вище, віртуальна лабораторія стає діючою складовою наукового простору лише за умов наявності спільних цілей при вирішенні спільних науково-дослідницьких задач. На наш погляд, такою глобальною спільною задачею є створення Українського національного біографічного архіву. Саме у межах її реалізації можна ставити та вирішувати конкретні (локальні) спільні завдання — створення регіональних біографічних архівів, формулювання критеріїв включення до них, уніфікація даних і способів їх введення тощо.

1. *Антюшина Н. М.* Инновационное развитие стратегия Евросоюза в XXI в. [Текст] / Н. М. Антюшина // *Европа: вчера, сегодня, завтра* / Институт Европы РАН ; ред.-кол. РАН : Н. П. Шмелев (пред.) и др. ; отв. ред. Н. Н. Шмелев. – М., 2002. – 823 с.
2. *Бориснёв С. В.* Социология коммуникации [Текст] : учеб. пособие для вузов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 270 с.
3. «Глоссарий по информационному обществу» [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу : <http://www.iis.ru/glossary/virtualcommunities.ru.html>. – Назва з екрану.
4. *Кастельс М.* Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе [Текст] / М. Кастельс ; пер. с англ. А. Матвеева под ред. В. Харитоновна. – Екатеринбург : У-Фактория, 2004. – 328 с.
 5. «Новое время — новые проблемы» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://itware.com.ua/Pentium4/articles/battle_wolf/134.html. – Назва з екрану.
 6. Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/nauchnoe-soobshchestvo-v-kontekste-sotsiokulturno-dinamiki-sotsialno-filosofskii-analiz#ixzz2x5CIDj7d>. – Назва з екрану.
 7. *Носов Н. А.* «Виртуальная психология» [Текст] / Н. А. Носов. – М. : Аграф, 2000. – 432 с.
 8. Социальные сети и виртуальные сетевые сообщества : сб. науч. тр. / РАН ИНИОН. Центр социал. науч.-информ. исслед. ; отв. ред. Верченнов Л. Н., Ефременко Д. В., Тищенко В. И. – М., 2013. – 360 с.
 9. Социологические эффекты массовой коммуникации [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://revolution.allbest.ru/sociology/00121739_0.html. – Назва з екрану.
 10. Проблемы научных коммуникаций [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://revolution.allbest.ru/languages/00038017_0.html. – Назва з екрану.
 11. *Штейнберг И. Е.* Парадигма четырех «К» в исследовании социальных сетей поддержки [Текст] / И. Е. Штейнберг // Социологические исследования. – 2010. – № 5. – С. 40–50.
 12. *Flake G. W., Lawrence S., Giles L.* Efficient Identification of the Web Communities, Proceeding of the Six International Conference of Knowledge Discovery and Data Mining. – Boston : MA, 2000. – Pp.156–150.
 13. *Rheingold H.* The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>. – Назва з екрану.

REFERENCES

1. Antjushina, N. M. (2002). *Innovacionnoe razvitie strategija Evrosojuza v XXI v.* [Innovative development of the EU strategy in the XXI century]. In N. N. Shmelev (Ed.) *Evropa: vchera, sehodnia, zavtra* [Europe: yesterday, today, tomorrow]. Moskva: Jekonomika. [in Russian].
2. Borisnjov, S. V. (2003). *Sociologija komunikacii: Ucheb. posobie dlja vuzov* [Sociology of Communication: Textbook for university]. Moscow: JuNITI-DANA. [in Russian].
3. «Glossarij po informacionnomu obshhestvu» [Glossary on Information Society]. –iis.ru/glossary. Retrieved from: <http://www.iis.ru/glossary/virtualcommunities.ru.html>. [in Russian].
4. Kastel's, M. (2004). *Galaktika Internet: Razmyshlenija ob Internete, biznese i obshhestve* [The Internet Galaxy. Reflections on the Internet, Business and Society]. Ekaterinburg: U-Faktorija. [in Russian].

5. «*Novoe vremja — novye problemy*» [New time — new challenges]. itware.com.ua Retrieved from: http://itware.com.ua/Pentium4/articles/battle_wolf/134.html. [in Russian].
6. *Nauchnaja biblioteka dissertacij i avtoreferatov* [Research Library dissertation and abstract]. dissercat.com. Retrieved from: <http://www.dissercat.com/content/nauchnoe-soobshchestvo-v-kontekste-sotsiokulturnoi-dinamiki-sotsialno-filosofskii-analiz#ixzz2x5CIDj7d>. [in Russian].
7. Nosov, N. A. (2000). *Virtual'naja psihologija* [Virtual Psychology]. Moscow: Agraf. [in Russian].
8. *Social'nye seti i virtual'nye setevye soobshhestva* [Social networks and virtual network community]. (2013). Moscow. [in Russian].
9. *Sociologicheskie jeffekty massovoj kommunikacii* [Sociological effects of mass communication]. revolution.allbest.ru/ Retrieved from: http://revolution.allbest.ru/sociology/00121739_0.html. [in Russian]
10. *Problemy nauchnyh kommunikacij* [The problems of scientific communication]. revolution.allbest.ru Retrieved from: http://revolution.allbest.ru/languages/00038017_0.html. [in Russian].
11. Shtejnberg, I. E. (2010). *Paradigma chetyreh «K» v issledovanii social'nyh setej podderzhki* [The paradigm of the four “K” in the study of social support networks]. Sociologicheskie issledovanija [Sociological Research], 5, 40–50. [in Russian].
12. Flake G.W., Lawrence S. & Giles L. (2000). *Efficient Identification of the Web Communities*, Proceeding of the Six International Conference of Knowledge Discovery and Data Mining. Boston: MA, 156–150.
13. Rheingold H. (1993). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. rheingold.com. Retrieved from: <http://www.rheingold.com/vc/book/intro.html>.

Деякі аспекти організації віртуальної наукової лабораторії.

Вернік Ю. В., науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ (Київ).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вип. 12. – С. 377–391.

У статті розглядаються особливості організації віртуальних наукових спільнот у порівнянні з традиційними науковими об'єднаннями, а також у порівнянні з ненауковими віртуальними спільнотами. В умовах безперервного вдосконалення і ускладнення технічних засобів комунікації, завдяки підвищенню активності взаємодії її учасників, розвивається нова форма комунікації — віртуальна. Вона відрізняється від традиційних форм своєю дистантністю та мобільністю, завдяки чому набуває глобальний та міжкультурний характер. Виокремлюються процеси і явища, що забезпечують функціонування і розвиток наукових віртуальних спільнот. Висвітлюються засоби технологічного забезпечення діяльності віртуальних наукових лабораторій, зокрема, у вигляді

окремого веб-проекту, засобами універсальних соціальних мереж і утворені спеціалізованими інформаційно-технічними засобами в межах конкретних соціальних проектів.

Віртуальна наукова лабораторія може стати діючою складовою наукового простору за умов наявності спільних цілей при вирішенні конкретних спільних науково-дослідницьких задач. Саме у такому ключі автор пропонує розглядати віртуальну біографічну лабораторію, основним завданням якої є включення у процес створення Українського національного біографічного архіву.

Ключові слова: соціальна комунікація, інформаційні технології, віртуальна наукова лабораторія, соціальні мережі, веб-проект, віртуальні спільноти, Український національний біографічний архів.

Some aspects of organization of scientific virtual laboratories.

Vernik Y. V., scientific worker of the Institute of biographical studies, the Vernadsky national library of Ukraine (Kiev).

Ukrainian biographical = Biographistica ukrainica. – K., 2015. – Vol. 12. – P. 377–391.

The article discusses the features of the organization of virtual research communities in comparison with traditional scientific associations, as well as in comparison with the unscientific virtual communities. In the context of continuous improvement and technical complications communications due to increased activity of the interaction of its members, develop a new form of communication — virtual. It differs from traditional forms of its distant and mobility, thereby acquiring a global and intercultural. Stand processes and phenomena that ensure the functioning and development of scientific virtual communities. Highlights the means of technological support of the virtual research laboratories, particularly in the form of a separate web project means universal social networks formed and specialized information and technical resources within specific social projects.

Virtual science lab can be an important component of scientific space subject to availability of shared goals in solving specific joint research tasks. It is in this vein that the author proposes to consider a virtual laboratory curriculum, the main task of which is included in the process of creating a national Ukrainian biographical archive.

Keywords: social communication, information technology, virtual laboratory scientific, social networking, web design, virtual communities, Ukrainian National biographical archive.

Отдельные аспекты организации виртуальной научной лаборатории.

Верник Ю. В., научный сотрудник Института биографических исследований НБУВ (Киев).

Українська біографістика = Biographistica ukrainica. – К., 2015. – Вып. 12. – С. 377–391.

В статье рассматриваются особенности организации виртуальных научных сообществ в сравнении с традиционными научными объединениями, а также в сравнении с ненаучными виртуальными сообществами. В условиях непрерывного совершенствования и усложнения технических средств коммуникации, благодаря повышению активности взаимодействия ее участников, развивается новая форма коммуникации — виртуальная. Она отличается от традиционных форм своей дистантностью и мобильностью, благодаря чему приобретает глобальный и межкультурный характер. Выделяются процессы и явления, обеспечивающие функционирование и развитие научных виртуальных сообществ. Освещаются средства технологического обеспечения деятельности виртуальных научных лабораторий, в частности, в виде отдельного веб-проекта, средствами универсальных социальных сетей и образованные специализированными информационно-техническими средствами в рамках конкретных социальных проектов.

Виртуальная научная лаборатория может стать важной составляющей научного пространства при условии наличия совместных целей при решении конкретных совместных научно-исследовательских задач. Именно в таком ключе автор предлагает рассматривать виртуальную биографическую лабораторию, основной задачей которой является включение в процесс создания Украинского национального биографического архива.

Ключевые слова: социальная коммуникация, информационные технологии, виртуальная научная лаборатория, социальные сети, веб-проект, виртуальные сообщества, Украинский национальный биографический архив.